

VÁROSUNK

GYOMAENDRŐD

A keresztény nemzeti gondolat hírnöke

XI. évfolyam

* Társadalmi, kulturális, hagyományőrző folyóirat * **2004. november**

novemberi melléklet - 2004

Kétszáz éves az endrődi Szent Imre templom

Kétszáz évvel ezelőtt nagy dolgok történtek. Elődeink úgy határoztak, mivel a Körös folyó többször elmosta a falut és a templomot, hogy arrébb költöznek. A falu harmadik templomának alapkövét, ezen a magasabb, biztonságosabb új helyen 1798. november 6-án helyezték el. Harruckern báró, a hívek adományából és a község pénztárából épült fel az új templom, melyet 1804. november 5-én, Majzik János kunszentmártoni esperes, plébános áldott meg.

A templom mindig nagy jelentőségű egy közösség életében. Sok-sok szálon kötődik az ember élete a templomához: öröm, bánat, születés, gyász, hit, remény, szeretet, lelki élet és erőforrás. A szülői házban kapott hitet, emberséget a templom és az iskola bontakoztatja tovább. A templom nemcsak a hitélet, de a nemzeti kultúra és műveltség helye is. Ide jöttek örömlükben a fiatalok, de ide jöttek az asszonyok a háborúban odavesztett gyermeküket, férjüket siratni. Ide jöttek sokan remélni is, ide jöttek megnyugvást keresni, és a keserűséget is megemészteni.

Láttuk a szomorú délszláv háborúból is, hogy milyen gyakran rombolták le a harcoló felek egymás templomát. Jól tudták: nemcsak a kőépület omlik össze, hanem egy közösség is, és a közösség tagja is elveszti önazonosságát temploma pusztulásával. Látjuk a történelemből, egyetlen diktatúra sem túri a kereszténységet. Igen, mert a hitből élő ember lelkében az Isten van az első helyen, ezért nehezebb megtörni. Vegyük el a hitét, vegyük el a templomát, erkölcsi meggyőződését, akkor majd lehet rajta uralkodni, akkor majd lehet befolyásolni.

Ma is látjuk, tapasztaljuk. Ma nem a politikai diktatúra, hanem a gazdasági hatalom akarja uralni az embereket, és ezért el kell idegeníteni a templomtól. Ma is aktuális itt Magyarországon is, Reményik Sándor verse: Ne hagyjátok a templomot, a templomot és az iskolát!

Hálát adunk Istennek az elmúlt kétszáz évéért; hogy volt lelki otthonunk, erőforrásunk, hitünk, kultúránk.

Hálát adunk Istennek azokért a lelkipásztorokért, akik az elmúlt két évszázadban az Istent és az Ő népét szolgálták! Hálát adunk azokért a kántorokért, sekrestyésekért, akik munkájukkal szolgálták a templomot és a híveket. Hálát adunk azokért az emberekért, akik – sokszor igen nehéz körülmények között – a templomot fenntartották és fanntartják. Hálát adunk azokért a hívekért, akik itt szüntelenül imádkoztak és imádkoznak. Hálát adunk Istennek minden jószándékú emberért.

Templomunk nemcsak a templomba járóké, hanem az egész településé, egész népünké. Kérjük Istent, hogy továbbra is megtaláljuk lelki otthonunkat, békénket, hitünket, és az üdvösségre vezető utat.

Templom és iskola

Ti nem akartok semmi rosszat,
Isten a tanútok reá.
De nincsen, aki köztetek
E szent harcot ne állaná.
Ehhez Isten mindannyitoknak
Vitathatatlan jogot ad:
Ne hagyjátok a templomot,
A templomot s az iskolát!

Ti megbecsültök minden rendet,
Melyen a béke alapul.
De ne halljátok soha többé
Isten ígését magyarul?!
S gyermeketek az iskolában
Ne hallja szülője szavát?!
Ne hagyjátok a templomot,
A templomot s az iskolát!

E templom s iskola között
Futkostam én is egykoron,
S hűtöttem a templom falán
Kigyulladt gyermek-homlokomb.
Azóta hányszor éltem át ott
Lelkem zsenge tavasz-korát!
Ne hagyjátok a templomot,
A templomot s az iskolát!

A koldusnak, a páriának,
A jöttmentnek is van joga
Istenéhez apái módján
És nyelvén fohászzkodnia.
Csak nektek ajánlgatják templomul
Az útszélét s az égbolt sátorát?
Ne hagyjátok a templomot,
A templomot s az iskolát!

Kicsi fehér templomotokba
Most minden erő tömörülnek.
Kicsi fehér templom-padokba
A holtak is mellétek ülnek.
A Nagyapáink, nagyanyáink,
Szemükbe biztatás a vád:
Ne hagyjátok a templomot,
A templomot s az iskolát!

Reményik Sándor, 1925

A templom

Az istentiszteletről összegyűlő közösséget befogadó épületet nevezzük templomnak. Szemben az ószövetségi és ókori fogalommal, az újszövetségi templom nem az Isten vagy istenség „lakóhelye”, ahová csak a papság léphet be, míg a nép a templom előtt szemléli az istentiszteletet. A Biblia szerint az Újszövetségi temploma maga Jézus Krisztus, „kiben az Istenség teljessége lakozik” (Kol 2,9). Az ő személyéhez kapcsolódva épül a hívek közössége az Ur szent templomává. Az Egyház élő közössége, az Eukarisztia liturgiája teszi magát az épületet is Isten templomává.

Az ókorban, az üldözések alatt a keresztények magánházakban végezték a kenyértörést, azaz vettek részt szentmisén.

313-ban polgárjogot nyert a keresztény templomepület, mely azóta a történelem művészi stílusváltozásait átvéve mégis minden korban tükrözi az Egyház önmagáról alkotott képét.

Főbb templomepítészeti stílusok: bazilika, bizánci, román, átmeneti, gótikus, reneszánsz, barokk, rokokó, klasszicista, romantikus, eklektikus, szecessziós, modern.

A templom részei az első bazilikáktól napjainkig nagyjából azonosak. Az oltártér a papság által ünnepelt liturgia helye. A II. Vatikáni Zsinatig a szentély volt a neve, azóta ismét az ősi elnevezéssel a presbitérium. A hívek a hajóban foglalnak helyet. A bejáráthoz csatlakozik a templom előtere, kb. a 10. sz. óta az egy vagy több torony. A liturgikus edények, szerek és iltözetek őrzését, a szertartásokra való felkészülést a sekrestyében végzi a papság. A templom fontos része az Eukarisztia őrzési helye és a baptisztérium.

Egyházzójogilag a templomoknak bizonyos rangjuk van. A római öt és az asszisi két patriarális bazilika mellett az Egyház jelentősebb templomai basilica minor (kis bazilika) rangot kaptak. A püspöki templom a székesegyház (katedrális, dóm), az egyházközségek temploma a plébánia-templom. Ezután következnek a lelkes vagy templomigazgató által vezetett nyilvános templomok, szerzetesi templomok, nyilvános és magán házi kápolnák.

Az új templomot mielőbb fel kell szentelni, vagy legalább megáldani. Minden templomnak kell, hogy legyen címe (titulus, patronus), melyet a felszentelés után nem lehet megváltoztatni.

A templom címe (titulus, patrocinium)

Minden templomot egy hittitok vagy egy szent tiszteletére szentelnek fel. Ha egy hittitok a templom címe (pl. Szentháromság, Szentlélek, Jézus Szíve, Szent Kereszt, stb.) akkor ezt a templom tituluszának nevezzük. Ha viszont egy meghatározott szent a templom védőszentje (patronusa), akkor beszélünk patrociniumról. A templom címének ünnepe a templombúcsú, mely a templom felszentelésének (dedicatio) évfordulójával együtt az illető templom két főünnepe. E napon a hívek a szokásos feltételek mellett teljes búcsút nyerhetnek.

Templomszentelés (latinul dedicatio ecclesiae)

Nagy Konstantin császár alatt lett szokássá, hogy a templomepületeket ünnepélyes formában adták át rendeltetésének. Ez az első eukarisztikus ünneplés alkalmával történt. A pogányoktól használatba vett templomok eseté-

ben a templom falait szenteltvízzel hintették meg. Ha pedig vértanúk ereklyéit helyezték el, azokat ünnepélyes körmenetben hozták, majd elhelyezésük után az Eukarisztia ünneplése következett.

Az alapkövetéssel kezdődik. Körmenetileg vonulnak az építés helyére, melyet az alapkövetéssel együtt az igeliturgia után megáldanak. A szertartás befejező könyörgéssel zárul. A tulajdonképpeni templomszentelés a misével együtt a következő módon történik: Körmenetben érkeznek az ereklyékkel az új templomhoz, ahol a bezárt ajtó előtt a hívek képviselői és az építők a templom kulcsát nyújtják át a szentelő püspöknek. Majd bevonul a templomba, és szenteltvízzel hinti meg először a híveket, hogy bűnbánatra intse, és keresztségükre emlékeztesse őket, ezután meghinti a templom falait. Az igeliturgia (hívek könyörgése helyett a Mindenszentek litániája) után az ereklyék elhelyezése, a szentelési imádság, az oltár felszentelése és a falak tizenkét helyen krizmával való megkenése következik. Ezek után kerül sor az Eukarisztia ünneplésére, amely szorosan hozzátartozott a templomszenteléshez, saját miseszöveggel, prefációval és olvasmányokkal. A templomban rendszerint 12 kereszttel jelzik azokat a helyeket, ahol a püspök krizmával megkenete a falakat.

A templomszentelés egyszerű formája a templom benedikálása, amelyet misézóhelyek használatbavétele előtt a püspök vagy az általa megbízott pap végez el.

A templomszentelés évfordulóját a templom papsága és hívei minden évben főünnepként tartják.

Templomunk adatai

Alapkőletétel: 1798. november 8.

Templommegáldás: 1804. november 5. Majzik János kunszentmártoni esperesplébános végezte. Ünnepi szónok volt: Fekete Antal török-szentmiklósi plébános.

Templomszentelés: 1824. május 9-én, Húsvét 3. vasárnapján Vurum József nagyváradai püspök végezte, egy Visitatio Canonica alkalmával. (Ezt a tényt eddig homály födte!) A püspök a templomot és a főoltárt ünnepélyesen consecráta, és a főoltárba elhelyezte Sz. Crescens, Ince és Vincencia vértanúk ereklyéit.

Védőszent: Szent Imre herceg

200 év statisztikája

Keresztelés:	62 379
Házasságkötés:	15 245
Halálozás:	47 711

HARANGJAINK

Nagy harang, súlya: 1100 kg (Szent István harang)

Rajta: István király a koronával látható és: Jöjjön el a Te országod. Felirat: Isten dicsőségére hazánk nagyasszonya és Szent István király tiszteletére újjáöntette férje, Kovács István és 49 évi boldog házasságuk emlékezetére felesége, született Sóczó Mónika Endrődön, az Úrnak 1947-48. Nagyboldogasszony éve. Öntötte Szlezák László, Magyarország aranykoszorús harangöntő mestere, Budapesten. 4172 sz.

Közép harang, súlya: 550 kg (Jézus Szíve)

Rajta: Jézus Szíve kép látható
Felirat: Az 1944. évi harcokban megrepedt és átlőtt Szent Imre harangot újjáöntették Endrőd katolikus hívei 1948-ban.
Öntötte Szlezák Ráfael Rákospalotán
„Jézus Szentséges Szíve, jöjjön el a Te országod, adj nekünk Békét!”

Kis harang súlya: 80 kg (lélekarhang)

Rajta: Szent István a koronával és „Szent István, könyörögj éretünk!”
Felirat: Szent István király dicső emlékének. Az Endrőd-Polyákalmi katolikusok. 1937.
Öntötte Szlezák László harangöntő, Magyarország aranykoszorús mestere, Budapesten.

Templomunk rövid története

Endrőd jelenlegi templomának alapkövét 1789. november 6-án tették le és 1804. november 5-én szentelték fel Szent Imre tiszteletére. (megáldás, azaz benedikálás)

A templom külső homlokzatán lévő fülkébe Szent Péter és Szent Pál apostolok szobrai 1808-ban helyezték el.

A Szent Imrét ábrázoló oltárképet 1860-ban festette Fischer Károly gyulai rácz mester.

A jelenlegi főoltár 1912-ben készült fából. A régi oltárt nem bontották le, hanem beborították az új fa faragványokkal.

A Szent Kereszt oltár fészületét 1805-ben készítették Egerben. A Jézus Szíve szobrot 1892-ben készítette egy Delago nevezetű szobrász Gnödenben, a szinte felismerhetetlenségig megromlott Szent Szaniszlót ábrázoló festmény helyére.

A Szent Anna szobrot szintén Gnödenben készítette egy Malknecht nevű szobrász 1895-ben.

A Mária oltárt, ma Lourdes-i oltárt, 1860-ban készítette Mardos István asztalos, a Mária-társulat vezetője.

A keresztút stáció képeit 1899-ben szerezték be Innsbruckból. A keresztülőt kutat 1835-ben állították fel vörös márványból.

A betlehem-i szobrocskákat 1884-ben Tirolból rendelték, készítője: Rienggoldier nevű szobrász.

Természetesen a templomot többször felújították. Az új toronykeresztet Vagner József békéscsabai építész készítette.

A torony 60 méter magas, a keresztgombbal és kereszttel 63 m. A többi szobrok fokozatosan kerültek elhelyezésre, a Historia Domus pontos adatokat nem közöl.

A templom régi orgonája helyett Sugár Viktor zeneakadémiai tanár közreműködésével Angster József és fia orgonaépítő készítette el az új orgonát, amely 1915. szeptember 7-én készült el.

Az orgona 2 manuális, pneumatikus rendszerű, 29 regiszteres, B praeparációval és szabad kombinációval. Lágy hangszínű (burdonos), 1758 sípja van.

Az orgona homlokzati ón sípsorát 1918. március 21-én hadicélra elrekvirálták és elszállították, összesen 133 kg súlyban. Sajnos ezek a sípsorok azóta is hiányoznak. 1947-ben elektromos fűjtatóval látták el, ami 3 szálláddal és kiegyenlítő tartállyal működik. Szeptember 21-én szentelték fel újra az orgonát, amikor is hangversenyt tartottak.

1990-ben kezdődött a külső felújítás. Az orgona 1992-ben új fűjtatót, 1998-ban új Laukuf motort kap.

2001-ben kiszabadul temetői rabságából a megkapóan szép Nepomuki Szent János szobor, és a templom előtt épült kápolnában helyezték el.

2002-ben a templomtető megújul, a régi rossz pala helyett új piros cserepet kap.

2004-ben, a 200 éves évforduló tiszteletére a Mária oltár világítása megújul, valamint Krakkóból megérkezik az Irgalmas Jézus képe.

SZENT IMRE herceg és hitvalló
ünnepe: november 5.

SZENT IMRE herceg Szent István király és Boldog Gizella fia volt, valószínűleg Székesfehérváron született 1007-ben. Nevét édesanyja nagybátyjától örökölte, Szent Henrik német császártól, aki valószínűleg keresztapja is volt Imrének.

Mivel a trón várományosa Ottó nevű bátyja volt, Imrét egyházi életre készítették fel. Szent Gellért tanította latinra, szónoklatra és filozófiára. Imre kiváló tanuló volt. A latin nyelvet nagyon hamar megtanulta, de Szent István udvarában módja volt találkozni a kor szent és tudós embereivel, akik a kibontakozó magyar egyház születésénél segítettek. Imre sokat imádkozott, vezeklő övet viselt, keveset aludt. Éjszaka is rendszeresen imádkozott, sokszor csendes templomokban bújt meg zavartalanul imádkozni.

Egy ilyen éjszakai imán kapta azt az isteni indítást, hogy örökös szüzességre fogadalmat tegyen. Meghalt azonban bátyja, és ő lett a trónörökös. Ezután a kormányzáshoz szükséges politikai és gyakorlati ismeretek elsajátításán fáradozott, neveléséről atyja gondoskodott. Az udvar lehetőséget adott, hogy a szentéletű papok mellett a kor legjelentősebb politikai tényezőivel is találkozhatson. A kortársaival a lovagi ismereteket, katonai tudományokat tanulhatta meg. Komoly hadvezetési adottságait 1030-ban mutatta meg, amikor a győri csatát Imre vezette II. Konrád német császár ellen, mégpedig olyan eredményesen hogy a békeszerződés a Lajta és Fischa folyók közét visszacsatolta Magyarországhoz.

Allami érdekből házasságot kötött a lengyel király lányával, azonban a szüzességi fogadalom miatt megegyeztek egymással, hogy testvérként fognak együtt élni.

Az udvari élet sűrű programjaiban kitartóan részt vett, nem csak egyszerű protokoll rendezvényekben, hanem komoly fizikai igénybevételt és tudást igénylő elfoglaltságokban is. Szenvedélyesen vadászott, 1031-ben a koronázásra készülve is nagy vadászatot tartottak, itt azonban egy vaddisznó rontott rá és halálosan megsebesítette. Pár nap múlva 1031. szeptember 2-án meghalt. 1083-ban Szent László szorgalmazására szentté avatták.

Ma is példakép, a modern ideál: erős, következetes, szeretetreméltó, istenszerető és tiszta!

Endródi, ma is élő papjaink

P. Dinya Vince SVD verbita szerzetes, Kőszeg
Iványi László endródi plébános
Knapcsék Sándor c. esperes, üllési plébános
P. Dr. Sóczó Ferenc SchP. piarista tanár, Budapest
Szujó Antal nagyszénási plébános
P. Tímár Mihály SDB szalézi szerzetes, gyomai plébániai kormányzó
P. Ugrin Béla SJ jezsuita szerzetes, Kanada, nyugállományban
Dr. Varjú Imre kanonok, a budavári Mátyás templom plébánosa

Hunyaiak:

Fülöp Menyhért londoni magyar lelkész
Szurovecz Vince pápai káplán, esperes, békésszentandrás plébános

Valamelyik szülője endródi:

Dr. Dénes Zoltán ujjirazi plébános
Szabó László Budapest

1. Pochuch Imre

1717-1733-ig volt plébános. Életről szinte semmit se tudunk. Halála után az anyakönyvek minden más egyéb iratokkal együtt báró Harrucher uradalmi tisztje által Szarvasra, az uradalmi levéltárba átvittek, ahol jelenleg is vannak.

2. Sztankovics János

1733-tól 1753-ig volt plébános. Nem tudni, honnan jött. Meghalt Endrődön, életének 46., itteni lelkészségének 20. évében, 1753. február 10-én.

Plébánossága idején, 1739-ben golyvás pestis járvány volt, sokan meghaltak. Ő is megbetegedett, de meggyógyult. Az ő idejétől kezdődnek az anyakönyvek.

3. Lapcsánszki György

1753 augusztus 8-tól 1761. április 12-ig volt Endrődön. Csatóczból (nem tudni, hol van ez a település) jött, hol két évig működött. Szláv nyelvű, de erősen tanult magyarul. Nyolc évi plébánossága után itt helyben meghalt 1761. április 12-én, a régi templomba temették. Az ő ideje alatt himnlőben sokan meghaltak 1759-ben.

1753-ban a régi kápolna megnagyobbítása befejeződött.

4. Negyelák György

1761. május 1-től 1764 június 1-ig volt Endrődön.

Előzőleg Micskén és Margittán volt. Három évi plébánossága után meghalt, és a régi templomba temették, 1764. júniusában.

Evenként öt alapítványi kis miséje volt.

1764. június 1-től október 14-ig P. Felix szerzetes volt a plébániai adminisztrátor.

5. Lányi Mihály

1764. október 14-től 1772. augusztus 5-ig volt Endrődön. Korábban Váncsodon volt plébános. 1772. augusztus 5-én a Körös folyóban fürdött, és belefulladt. A régi templomba temették, endródi plébánossága nyolcadik évében. Ő volt Endrődön az utolsó szakállas plébános.

6. Pálffy Sámuel

1772. október 17-től 1780. május 22-ig volt endródi plébános. Érkeserűből jött ide.

Nyolc évig volt itt plébános, meghalt 1780. május 22-én. A régi temető-

Endródi plébánosok

ben, a kereszt mellé temették. Az ő idejében szűnt meg a templomban a tót nyelv.

7. Barits Valentin

1780. július 28-tól 1785. január 15-ig volt Endródi plébános. Mezőtelegdi plébánosból lett endródi plébános.

Öt esztendeig szolgált itt, majd 1785. január 15-meghalt.

8. Bikály Péter

1785. május 1-től 1788. július 15-ig volt Endrődön. Püspöki titkárból lett plébános, csak három évig, mert életének 45. évében, 1788. július 16-án meghalt. A régi temetőben temették el.

9. Homonnai Zsigmond

1789. januártól 1796. szeptember 8-ig volt Endrődön. Belényesi plébános volt ezelőtt. Meghalt 1796. szeptember 8-án, életének 54., plébánosságának 8. évében.

10. Jánossy József

1796. november 1-től 1805. szeptember 26-ig volt Endrődön. Korábban Békésen lelkész. Kilenc évig fáradozott dolgozott, szülétségben meghalt Körösladányban 1805. szeptember 26-án, életének 55. évében. Ott lett eltemetve.

Alatta kezdett épülni a mostani nagytemplom 1798. évben, és halála után 1 évvel, 1806-ban be is fejezték. Az ő idejében épült a jelenlegi plébánia is, 1801-től.

11. Csák Ferenc

1806. február 27-től 1816. augusztus 9-ig volt endródi plébános. Született Békényen. Korábban belényesi plébános.

1816-ban nagyváradi kanonokká, és a papnevelő intézet igazgatójává nevezték ki.

Endródi működésén első évében lett befejezve az új templom. Elkészült a toronyóra, Szent Péter és Pál szobra (1807), valamint a 22 regiszteres nagy orgona (1809).

Az ő idejében, de a község költségén készült a templom előtti kőkereszt 1808-ban.

Ugyancsak az ő idejében történt a helybéli ugar és tanya földeknek újabb szerű felosztása.

12. Kricsfalusy Ferenc

Orosz szülőktől született Nagylétán. Papnövendék korában tért

át a latin rítusra. Pappá szentelése után a püspökségen protokollista és titkár. Később szentandrás, endródi pap, majd innét lesz városi kanonok és a papnevelő intézet igazgatója, majd kispap, majd debreceni plébános lett, ahol szülőt következettében váratlanul meghalt.

Plébánosi ideje alatt a régi templom anyagát eladták, és a befolyt pénzből két kövi szárazmalom és a plébánia udvarát körbevevő téglakerítés épült. Endrődön 1816-tól 1826-ig működött.

13. Lábos János

Jánosidán született, Pest megyében. Vácon volt kispap, ott is lett pappá szentelve. Pályafutását a váci püspök irodájában kezdte, mint protokollista, majd káplán Kecskeméten, Csongrádon, Félegyházán és Mindszenten. Plébánoshelyettes Nógrád vármegyében, palotai lelkész, majd csépai plébános és alesperes Heves vármegyében. Cséparól nagyváradi titkár lett, majd ezután béli plébános. Innen került Endrődre 1825-ben, és itt volt 1840-ig. Esperes, és a nemzeti iskolák felügyelője.

Két új káplánzókat épít. 1840. október 31-én idős korára Cséparól vonult vissza, ahol 1841. október 20-án, életének 64. évében elhunyt.

14. Huzly Károly

Nagyváradon született, Pesten végezte teológiai tanulmányait. Pappá szentelése után a püspöki hivatalban protokollista, szentszéki jegyző, megyei levéltáros, szertartó, titkár, hat évig.

1829-től szarvasi lelkész. Később szentszéki ülnök. 1840 októberétől endródi plébános, majd 1841. decemberétől városi címzetes kanonok. 1841. tavaszán megújítja a plébániát és a hozzá tartozó épületeket, és befejezi a leányiskolát.

1843-ban a templombelsőt felújítja. Indítványozza a Kálvária felállítását. A megrepedt harmadik harangot saját költségén újrarendelt. Nagyváradi valóságos kanonok lesz, és 1852-ben debreceni kispap. Szabad idejében vadászott. Pártársait nagyon szerette. A protestánsok is szerették, temetésén is megjelentek, mely 1887. márciusában volt.

15. Schiefner Ede

Pesten született 1821-ben. Egerben tanult. Nagyváradi egyházmegye lett Gyulán volt szárazkáplán. 1844-ben pappá szentelik, majd Gyulán német káplán.

Ezután endródi plébános lett. Erdemei miatt 1879-ben címzetes pappá lett.

Saját költségén ő építeti a gyomaegyházi iskolát, mely sokáig viseli a nevét.

1885-ben a Ferenc József rend lovagjává nevezték ki. 1888-ban ígértett tett, hogy 5000 Ft-ot ad apácázarda építésre.

1889-ben valóságos kanonok lesz Nagyváradon.

16. Dobos Lajos

1847. október 26-án született Nagyváradon, itt végezte tanulmányait. Segédlelkész volt Belényesben, majd Szarvason, végül Váradi-Olasziban működött. 1881-ben körösladányi plébános lett.

1889. május elsejétől lesz Endrődön plébános. Vig, kedves, előzőkeny ember. Alatta épült meg a Szarvasvágyban két iskola.

1889. júliusától esperes. Valami betegség gyötörhette, mert ezt írják róla: „Szenvedése nem tartott soká. Isten tudja hogyan, 1889. szeptember 9-én fegyver okozta halálát. Isten legyen irgalmas lelkének. Akik ismerték, azok tudják, hogy mit és kit veszített benne az egyházmegye.

Bedák Máttyás helyettes lelkész követte őt.

17. Grócz Béla

1843. január 1-én Pusztakeresztúron Torontál megyében született. Iskoláit Nagyváradon végezte. Pappá szentelték 1865. július 15-én – a püspök betegeskedése miatt Vácott. Először káplánként került

Endrődre, három hónapig. Megkedvelték népies beszédei miatt. Endrődön Nagyváradra, majd onnan Gyulára ment káplánként.. 1874-től csorvási plébános.

1889-ben került Endrődre plébánosnak. Esperesi kinevezést is kap.

1900-ban tagja lett a városi káptalannak, ahol 1918-ban mint nagyprest, püspöki helynök halt meg.

18. Zelinka János

1847 február 4-én született Trencsénben. 1868. július 7-én szentelték pappá. Szarvason lett káplán, majd 1872-ben Szent József intézeti tanulmányi felügyelő, 1877. Orsolák káplánja Váradon. 1882. Szentjobb plébánosa. 1886. margittai kerület esperese. 1900-tól endródi plébános. 1912. c. apát és az endródi kerület esperese. 1923. városi székesegyházi kanonok. 1926. pápai prelátus. 1928. gyémántmisés. Lazaristáknak kápolnát és rendházat épített Váradon. Váradon halt meg.

19. Csernus Mihály

1888. szeptember 20-án született Csanádapácán. Hentes-kocsmáros fia volt. Polgári iskoláit Orosházán végezte. A városi kispapi évek után 1911. június 29-én pappá szentelték. Káplán volt: Endrődön, Szilágyosmlyón, Orosházán, Békéscsabában, Debrecenben, Gyulán. 1922-ben Endrődön plébániai adminisztrátor, majd 1923-tól plébános. 1924-ben c. apát.

1920-tól országgyűlési képviselő, 1939-ben kormány főtanácsos. Zeneszerző Apáczai István álnéven, iskolaépítő, újságyszerkesztő.

1944-ben a front elől Budapestre távozik, majd 1946-tól Derecskén plébános. 1973-ban hal meg 85 évesen. Csanádapácán temették el.

20. Libor István

1900. június 30-án született Szentetornyán. Teológiai tanulmányait Esztergomban végezte. 1924. június 22-én lett pappá szentelve. Hitoktató lett Orosházán, nyolc évig. 1932-től gádoros plébános.

1947-ben foglalta el a plébániát, Pintér László helynök kinevezési okmánya alapján. Endrődön öt évig szolgált. Szerény, buzgó, nemeslelkű pap, tevékeny lelkipásztor volt.

1952-ben Révész István bucsai lelkéssel helyet cseréltek. Bucsán hamarosan beteg lett, visszajött Endrődre lakni. 1955-ben halt meg életének 55., papságának 31. évében.

21. Révész István

Baján született 1909. augusztus 13-án.

Szolgálati helyei: Nagyszénás, Debrecen, Orosháza, Endrőd, Mezőberény, Csorvás – káplán; Gyula József-Szanatórium, lelkész, Békésszentandrás kiségitő lelkész,

Buca plébános. 1955-től püspöki tanácsos, 1962-től c. apát.

Kifestette az endródi templomot. 1966-ban elnyerte a debreceni Szent Anna plébániát. Meghalt 1983-ban Baján.

22. Mátyai-Tóth József

1912. november 4-én született Barbacson (Sopron megye). Apja földműves-kocsmáros. Polgári iskolát Csornán végezte, egy évet kereskedelmi középiskolában Pestsashalmon járt. Gimnáziumba Nyergesújfaluban, a szaléziakhoz járt. A gimnázium felső osztályait Kalocsán a jezsuitáknál és Esztergomban a bencéseknel végezte. Teológiát Szegeden a jezsuitáknál végezte, ott szentelte pappá Dr. móri Glattfelder Gyula csanádi püspök a nagyváradi egyházmegye címére. 1939-41-ben káplán Hosszúpályiban, majd Békéssámszonban helyi lelkész, ahova harmas feladattal küldi a főpásztor, Dr. Linedenberger János apostoli kormányzó: plébánia építés, templom építés, hitélet előmozdítása..

Ezután káplán Békéscsabában, Nagyvárad-Olasziban.

1945-46 között lelkész Komádiban, 1946-54 között Békéssámszonban.

1954-66 között plébános Orosházán. 1955-66 között orosházi kerületi esperes, 1960-tól szalócmonostori c. apát. 1966-tól endródi plébános, 1971-ben Békéscsabára került. 1980-ban halt meg.

23. Marosvári Pál

1917. június 3-án Jobbágyiban született. Teológiai tanulmányait 1936-41 között Szegeden végezte.

Allomáshelyei: 1941-1942-ben Hosszúpályiban káplán, 1942-43-ban Újkigyóson. 1943-48 között endródi káplán., 1948-52 között Debrecen Szent Anna plébánián.

1952-57 között lelkész Biharkeresztesen. 1957-60 között a váci egyházmegye szolgálatában állt. 1960-66 között békéscsabai káplán.

Plébános: 1966-1971. Újiráz, 1971-1977. Endrőd, 1977-1981 Szeghalmon. 1978-tól kerületi esperes. 1981-ben hal meg, szülőfalujában, Jobbágyiban nyugszik.

24. Tímár Mihály

1931. október 4-én Endrődön született. Volt szalézi novícius, a szerzetesrendek felosztása után 1953-58 között Szegeden végezte teológiai tanulmányait. 1958. június 18-án Szegeden szentelték pappá.

Allomáshelyei: Káplán 1958-60 között Gyomán, 1960-62. Gyulán, 1962-63. Debrecen Szent Anna plébánián, 1963-64-ben Békésen.

Plébánoshelyettes 1964-66 között Vésztőn.

Plébános: 1966-1971. Buca, 1971-77 Szeghalmon.

1977. március 31-től Endrődön. Idekerülve azonnal nekilát a romos plébánia felújításához, mely több évet vett igénybe. Igen jó szervező képességű. Gondja volt a temető tisztán tartására is, melyet társadalmi munka megszervezésével oldott meg.

1980-tól püspöki tanácsos, esperes.

1982. decemberében Debrecen Szent Anna plébániára került. Itt presbiteri kinevezést kap. Felújította a templom külsejét.

Következő helye Berettyóújfalun.

1989-ben visszatér a szalézi rendbe, és Orosházán, Budapest, Szombathelyen, és ismét Budapest tevékenykedik, mint szerzetes.

2004. augusztusától gyoma plébániai kormányzó.

25. Réthy István

1931. december 25-én született Nagyváradon.

Középkorait Kőszegen kezdte, majd a világháború után Budapesten folytatta. Teológiai tanulmányait Budapesten kezdte, majd katonai szolgálat után 1956-tól Szegeden folytatta.

1960-ban Hamvas Andre püspök szentelte pappá.

Kápláni helyei: Kondoros, Debrecen Szent Anna Plébánia, majd Gyula és Szarvas, majd Békéscsabán 4 évig. 1971-től Debrecen Szent László plébánia, 1972-től Debrecen Szent Anna Plébánia káplán, és a Svetits Gimnáziumban hittanár, 1982-ben néhány hónapig plébánoshelyettes.

1982-től Endrődön plébános. Itt megcsináltatta az új liturgikus teret.

1989-től Békéscsaba Erzsébethelyre távozik, majd 1990-tól Gyulán, 1994-től Szarvason plébános.

1980-tól püspöki tanácsos, 1986-tól Bihartordai Szent Imréről nevezett c. apát.

26. Iványi László

1957. július 29-én született, Endrődön. Általános iskoláit Endrődön, a gimnáziumot Gyomán, majd a teológiát Szegeden végezte. Dr. Udvardy József püspök új szentelte pappá Szegeden, 1980. június 14-én.

1980-82 között Asoththalmon, majd 1982-84 között Debrecenben, a Szent Anna Plébánián káplán. 1984-89-ig plébános Hosszúpályiban, 1989-től pedig Endrődön. 1996-tól Hunya is hozzá tartozik, és 1997-99 között oldallagosan Dévaványa Körösladány Ecsegfalva is

Lelkipásztori szolgálata mellett felújította létárvetési kápolnát, a hosszúpályi templom belsejét, az endródi templomot kívülről. Iskolaalapító, 1994-95 között a gyomaendródi Szent Gellért Katolikus Általános Iskolát felépíti és elindítja. 1999-ben tűzvéz következtében leégett a hunyai templomot újjáépíti, mely 2000-ben el is készült. 2001-ben indul a Szent Gellért Katolikus Általános Iskola tornatermének építése, ebben is közreműködik. 2002-ben az endródi templomtetőt felújítja, 2003-ban az endródi plébániát. 2004-ben felépíti a hunyai plébániát.

A Városunk c. újságnak kezdetől fogva munkatársa, az egyházi oldal összeállítója, valamint technikai munkatárs. Az internetes változat is az ő munkája.

Az esperesi kerület hitoktatási felügyelője.

2003. október 7-én a Templomos Lovagrend tiszteletbeli lovagga fogadja, és a Lovagrend Tiszántúli Komtúrja lelk. vezetője lesz.

Evek óta részt vesz az önkormányzat Humánpolitikai Bizottságának munkájában, valamint a Békés Megye Szociális Kózzalaptársa, és más kura-toriumnak is tagja.

Gyomaendrőd Város Képviselő-testülete 2004. október 23-án Gyomaendrődért Emlékplakett kitüntetésben részesíti.

Szeretettel ajánlja e sorokat:
Iványi László plébános